

מה חזק יותר?

אהבת מולדת - או רוח יחידה?

רס"ן א. הר"אבן

„זה לא פלמ"ח וזה לא גבעתי,
אלה חבריא שבאו לגמור שנתיים
חצי — מפני שאין להם ברירה“.

האמונים כר?

החבריא התאספו בחדרו של המג"ד אחרי ארוחת הערב, כפי שנהגו לעשות אחת לשבוע;
נוסף על גיורא, המג"ד, היו בחדר סג"מפקד הגדוד דוד, וכל המפ"ים. לאחר שהשתרעו
בכסאות, כשספלי קפה בידם, פתח גיורא ואמר, כשבעיניו חיוך ודונוי:
„הערב, חבריא, יש לי בשבילכם נושא חדש: חינוך לוחמים. וכדי שלא נדבר סתם

באור, נבחן שני יסודות מובהקים בחינוך לוחמים. האחד — אהבת-המולדת, והשני — רוח
היחידה. נשאל את עצמנו תחילה — איזה משני יסודות אלה יותר חזק.
יכול היית לשמוע קולה של גניחה כללית.
„דחילאק, גיורא“, אמרו, „אתה לא מתכוון ברצינות שנשב ונלעס נושא ציוני שכוה,
ועוד אחרי יום אימונים בשדה...“

"רבותי", השמיע גיורא בקולו החגיגי ביותר, "המינוי שאני נושא בו הוא לתפקיד מג"ד. ואם יתברר שמג"ד צריך לעסוק גם בציונות, אעסוק גם בציונות. את זאת נברר, אם אפשר, אולי עוד במרוצת הערב" — והוא פנה מיד לצעיר שבמ"פים:

"עוזי, אתה עדיין חדש בחבורה הקלוקלת הזאת. פתח פיך ויאירו דבריך. הנושא: אהבת מולדת ורוח היחידה".

אמר עוזי לאטו:

"מבחינתי, אין בעיות בכלל. יש לי פלוגה. לפלוגה הזאת יש יעוד אחד בחיים: להלחם ולבצע את המשימה בהצלחה ובזול. אני משיג את זה קודם כל על-ידי אימונים ומשמעת. אלה יוצרים את רוח היחידה. מה שנוגע לאהבת מולדת, אני חושב שאפשר בפלוגה להסתדר עם אהבה כזאת, ואפשר להסתדר בלעדיה; אין בכך שום שייכות לכושרה של היחידה לבצע את המשימה. אבל אם רוצים שתהיה ביחידה, נוסף על כושר זה, גם אהבת מולדת, שילמדו אותה בבתי-הספר".

"יפה", אמר גיורא, "הכל מוגדר, הכל תכליתי. אבל אמור לי, עוזי, מה היא המשימה שאותה היחידה שלך חייבת לבצע — בהצלחה ובזול. כפי שאתה אומר?"

"אני חושב שכל משימה מסתכמת בכך, שנשמיד את האויב".

"במלים אחרות: להרוג אותו".

"בהחלט".

"אם כן, ידידי עוזי, אתה מאמן פלוגה של בחורים שידעו להרוג בהצלחה ובזול. אם נאמר זאת בלי קוסמטיקה, אתה מאמן פלוגה של רצחנים. ואם נמשיך הלאה — הרי שרוח היחידה שלך בנויה על רצחנות".

"בבקשה", אמר עוזי, "אם אתה רוצה, נגיד שהמדינה משלמת לנו שנהיה רוצחים כל פעם שיהיה צורך בכך. זוהי האמת, לא?"

"כולם סבורים שזוהי האמת?" — שאל גיורא.

אמר דוד:

"עוזי חושב שצה"ל זה לגיון הזרים: מתנדבים, מתגייסים, מתכתשים. לא חשוב נגד מי, לא חשוב בעד מה. העיקר שמקבלים משכורת בראשון ויוצאים אחר-כך לכיף בקסבה. זה נשמע רומנטי. אבל מה נעשה — צה"ל אינו צבא רומנטי. זהו צבא עממי, שתשעים וחמשה אחוז ממנו משרתים מפני שאין ברירה, מפני שזהו החוק, ולא חשוב ברגע זה אם הם אוהבים את החוק או לא. עוד חמישה אחוזים הם גרעין מקצועי, גם כן מפני שאין ברירה, ובלי גרעין מקצועי צבא הפך לפרטיזנים. לכן אין כאן ענין של רצחנות סתם. הצבא קיים למען המולדת. למרות שזה נשמע כמו סיסמה, זו עדיין האמת. שנית, יעודו של הצבא הוא עדיין בטחון המולדת, ועל מנת להבטיח את המולדת אין הכרח דוקא לקטול אנשים מבוקר ועד ערב. אולי די בקיומו של צבא הבקי בדבועי במלאכת הקטילה — על מנת להרתיע כל מי שחפץ להתמודד עמו בקטילה. פלוגת הרצחנים שלך, עוזי, איננה קיימת בחלל ריק. אתה לא מאמן אותם בקטילה לשם הקטילה. אתה מאמן אותם, משום שבכך יוכלו לענות על יעודו העליון של הצבא: לאבטח את המדינה".

"דחילאק", אמר עוזי, "אני מלמד חייל לזרוק רימון. אתה רוצה עכשיו שאני אכתוב עוד במערך השעור: זריקת רימון על מנת לאבטח את המדינה? מחר כל אפשרות וכל אבטכול בפלוגה נהפכים לי לאסטרטגים גדולים. למה? מפני שבמקום לעשות שתי-עשרה פעם ביום "נאגלות" על יעד מחלקתי, הרבה יותר קל להם לעסוק בתכנון מערכת של כל המדינה. אני לא אומר שהם חבריא רעים. אבל הם צריכים להתרכז במחשבתם ברמה שלהם. גם אני רק מ"פ. אם שמתם לב, אני לא מנהל שום דיביויות בזמן האחרון. אני מנהל רק פלוגה אחת — ואלה חבריא שהיו בני שש במלחמת השחרור".

"ומה המסקנה מכך שהיו אז בני שש?" — שאל גיורא.

יוסי, ששתק עד אותה שעה, התערב לפתע ואמר:

„דבר אתם ותראה מה המסקנה. זה לא פלמ"ח וזה לא גבעתי. אלה חבריא שבאו לגמור שנתים וחצי — מפני שאין להם ברירה. הם לא מתרגשים משום דבר. תגיד להם לעשות — יעשו; פחות טוב, יותר טוב, זה כבר תלוי במפקד. אבל אצלם זאת לא שאלה של עשייה מתוך הכרה או אידיאלים או מה שהמג"ד קורא אהבת מולדת. איפה הם ואיפה המולדת? יש לי שניים מואדי סאליב, שלושה מרמלה, אחד מקרית גת, ועוד כמה תריסרים ממקומות דומים. כולם עם בעיות סעד, משפחות גדולות,

מאמנים אותם להיות רוצחים...

חוסר עבודה. מה אתה רוצה שאגיד להם, תאהבו את המולדת? איזו מולדת? ואדי סאליב או דגניה? קרית גת או רחוב דיונגוף? ברגע שאני מתחיל עם הפזמון הזה, אני עולה ישר על שדה מוקשים. מה אני עושה? במקום להסתבך, אני נשאר כורדי. יש לי פלוגה של בחורים. אני עושה מהם חיילים. אני מוציא מהם את הנשמה מבוקר ועד בוקר. בתחילה הם מקללים — אותי, אותך, את הצבא, את המדינה, את הכל. מרוב שהם מקללים יחד — נוצרת אצלם מן אחוה. במשך הזמן, עם השפשוף, הם פתאום מתחילים להרגיש שהפלוגה הזאת כבר אינה סתם סמרטוט. הם כבר מקצועיים. הם כבר מחזיקים את הנשק כאילו הוא חלק מגופם. הם כבר רצים כמו אילות. צעדיהם נשמעים כהלמות

פטישים. וכשהם מרימים קולם בשיר — התקרה מתמוטטת. הם לא אוהבים להיות חיילים, ואף-על-פי-כן נכנסת בהם הרוח והם חיילים טובים. בשבילי זה מספיק.

והנה באים הערב גדולי הדור ומודיעים שיש גם אהבת מולדת. אומרים לי, אם חייל לא אוהב את המולדת, הוא רצחן. בסדר, אני אומר, הוא רצחן, אבל הוא לא בעל אופי פושע. המדינה לקחה אותו ואימנה אותו להיות כזה. אני מבין שיש יהודים שליבים מודעזע לעצם המחשבה שחבריא צעירים מסוגלים להרוג בדם קר. אבל, בחייכם, מה חשבתם, שמדינה זה ארגון הגננות? זהו עסק קר ומחושב, עם שיקולים והערכות וחשבונות. ואני מניח שבתוך כל ההשבונות האלה יש גם מקום לפלוגה של חבריא שיודעים את מלאכת הקטילה. אחרת לא היו מוציאים מיליונים על תקציבי בטחון.

הצטרף שמואליק לשיחה:

„אינני יודע מדוע אתם נטפלים דוקא לואדי סאליב ולאבוטבול. אפשר היה לחשוב שאלה מקרים קיצוניים. אבל קחו בחורים במצב כביכול יותר טוב. קחו ילידי הארץ. קחו אפילו בוגרי שמיניות, ש„הלעיטו" אותם אחד-העם והיסטוריה ומי יודע מה עוד. האם הם שונים? האם עולמם הקטן אינו מוגבל בדיוק כמו זה של אנשי ואדי סאליב? יש ביניהם רק הבדל אחד: הבחורים בואדי סאליב מתמרמרים על נחיתות תומרית, ואילו בחורי השמיניות — אם לא כולם הרי לפחות רבים ביניהם — כל מה שיש להם בראש הוא לקיים את היתרון החומרי שבו גדלו. כל אחד וטרנזיסטורו, כל אחד ולמברטתו. תגיד להם אהבת מולדת — הם יגחכו לך בפרצוף. אהבה פירושה נכונות להקריב משהו מבלי שנתבקשת להואיל ולעשות זאת. הם — לא אוהבים אף אחד חוץ מעצמם. ואם הם מוכנים להקריב משהו, הרי זה רק בשביל עצמם, שיהיה להם יותר טוב, יותר נוח, יותר בטוח. הם מבינים אולי שיש צורך בצבא, כמו שהם מבינים שצריכים לקבל זריקות נגד טיפוס. הם הגיוניים ותכליתיים. אבל אתה לא תהפוך מה שבשכילם רע הכרחי — לאהבת מולדת. עוזי צודק. עם כל החבריא האלה אפשר לעבוד רק על בסיס אחד:

משמעת ורוח יחידה. תשאל איך משתלבת המדינה בכל זה? פשוט מאוד: המדינה היא המסגרת המחייבת. בלי המדינה, הם בכלל לא היו מגיעים לצבא, הם יודעים זאת. אבל יקח אותי הרוח אם אעשה להם פילוסופיה מעסק שבשבילים הוא בדרך כלל צרה".

גיורא אמר:

"לולא הפתעתי אתכם בנושא, הייתי בטוח שעשיתם קנוניה להשאיר אותי במיעוט. אבל ראו מה אתם עושים. אני שואל אתכם --, אהבת מולדת, רוח יחידה: מה חשוב יותר בפלוגה?" כולכם מסתערים עלי: "מי צריך מולדת, מספיק רוח יחידה". אני אומר לכם: אם כן, אתם רצחנים! אתם מיד בורחים כולכם כעכברים ומסתתרים מאחורי מושג חדש: המדינה. אנחנו רוצחים? חס וחלילה! אנחנו בחורים טובים. כל הדברים הרעים שאנחנו עושים -- שים על חשבון המדינה, על חשבון המולדת! אבל חברי, אתם תסלחו לי, יש משהו בלתי הגון בהסתתרות הזאת שלכם מאחורי המדינה. ראשית, אינני רואה איך מסתתרים מאחורי מדינה. שנית, נדמה לי שבדרך כלל המדינה היא העומדת מאחורי הצבא, ולא להיפך. שלישית, אני מרגיש כאן איזו הפרדה משונה: אתם לחוד, והמדינה, או המולדת, לחוד. אמנם אתם בשירות המולדת, אבל המולדת מהוה אצלכם כעין גושפנקא נפרדת לכל מיני מעשים, שחלקכם בהם הוא מקצועי בלבד. אולי, לכל הרוחות, יבוא מישו סוף-סוף ויגיד לי מה זו מולדת, במקום סתם להתחבא מאחורי המושג?"

השתררה דמיה.

"אעזור לכם", אמר גיורא. "נתקדם צעד צעד. שאלה ראשונה: כל אחד מכם, האם הוא

שייך למולדת?"

"כן".

"כולם מסכימים שכל הנוכחים שייכים למולדת. ובכן עוד צעד קדימה: אם כל הנוכחים שייכים למולדת, הרי שאנחנו מהיום חלק מהמולדת. תרצו או לא תרצו, מולדת מורכבת מסך-הכל של האנשים השייכים לה: טובים, רעים, חכמים וטפשים, ומסך-הכל של הארץ שעליה הם חיים. זוהי מולדת: מקום ואנשים, ולא סתם מושג מופשט. ואם תסכימו עמי הלאה, מולדת איננה רק מקום ואנשים, אלא גם סך-הכל של המעשים שאותם עשו האנשים, עושים ויעשו; מעשים טובים ומעשים רעים, מעשי תבונה ומעשי איולת. בואו נסכים תחילה להגדרה זו".

"מסכימים".

"אם אנחנו מבינים מולדת כגוף חי ומורכב, הרי שקל לנו יותר לעמוד על הסתירות הקיימות כביכול בגוף זה. ואדי סאליב הוא חלק מהמולדת, ודגניה וקרית גת, ורחוב דינגוף, ופלוגה ג', והחבריא היושבים ברגע זה כאן, בחדר".

עוזי התפרץ:

"ככה אתה חושב וככה אולי אנחנו חושבים. אבל הם חושבים אחרת. בשבילם ואדי סאליב לחוד וצהלה לחוד. אין מולדת אחת. יש שתיים, יש חמש, והם שייכים רק לאחת מהן".

"נאה מאוד", אמר גיורא, "ומשום שהם מאמינים שאין מולדת אחת, אתה מוכן לשתף עמם פעולה?"

"לא אמרתי שאני מסכים אתם".

"אבל אמרת, עוזי, שאהבת מולדת אין לה שייכות ליחידה. אתה מסתדר בלי אהבת מולדת.

כלומר: אתה מוציא את היחידה שלך מכלל ענייני המולדת. אתה מאשר לחבריא שלך מואדי סאליב או מצפון תל-אביב את ההנחות שעליהן מבוסס יחסם למולדת".

אמר יוסי:

"גירא, אתה לא יכול לבוא על עוזי בטענות שהוא צריך לחנך חברה, בשעה שהכשולון בחינוכם הוא כשולון של המדינה. על מה מבוסס יחסם למולדת? על המבנה של המולדת, על הארגון החברתי. ולא נכנס כאן לויכוח, אם הארגון החברתי צודק או לא. הם חושבים שלא. עכשיו אתה רוצה שעוזי ישכנע אותם שהם אינם צודקים, ושהם צריכים לאהוב את המולדת. בשעה שאין לו שום כלים ושום השפעה על הסביבה שבה הם חיו. מי שיכול לשנות את התנאים בואדי סאליב או את שיטת החינוך בצפון תל-אביב הוא שיכול לחנך חבריא כאלה לאהבת מולדת. לעוזי יש כלים לחנך אותם רק לדבר אחד: להיות לוחמים טובים. אם יאמרו לו לחנך אותם, לדברים נוספים, בסופו של דבר הוא יתעסק בדברים נוספים שאין לו כלים בשבילם, והתוצאה היחידה תהיה שאימון הלוחמים ייפגע".

גירא חייך:

"אזרחות טובה אינה נלמדת בשעורים. וכל אותו נושא הקרוי מולדת אוי לו למי שמנסה להתדיר בעזרת מערכי שיעור. אינני רוצה בכלל שחייל ידע שקיים נושא כזה ושאיני מלמד אותו — מולדת. אני לא מלמד מולדת. המולדת מלמדת על עצמה. צריך אולי לעזור לה לפעמים. השאלה היא לכן: איך עושים זאת במסגרת פלוגה ג' בגדוד חי"ר. ועכשיו נשמע אתכם".

אמר דוד:

"המג"ד, אתה מעמיד בפני החבריא תנאים כמו פרעה לבני ישראל: לבנים תעשו, אבל תבן לא תקבלו. אם אני מבין אותך, הרי כונתך שנתנך את החיילים לאהבת מולדת יותר בדרך עקיפה מאשר בדרך ישרה: כלומר, שלא נטיף להם ציונות. כל זה טוב ויפה, אילו היית נותן לי בפלוגה אחת חיילים שלכולם אותו רקע ואותם מושגים יסוד מינימליים על הארץ שבה הם חיים. אבל כשעוזי, או יוסי, מקבלים בפלוגה אחת חמישים ילדי הארץ ועוד חמישים עולי ארצות שונות; וכשקבוצה זו מתחלקת חלוקת משנה, מבחורים ללא השכלת יסוד ועד לבוגרי שמיניות — הענין נהיה יותר מסובך. אנחנו מוכרחים, לפני הכל, להקנות לאלה שאין להם מושג — מושג כלשהו, שיתן להם לפחות מכנה משותף עם יתר חבריהם בפלוגה".

אמר גירא:

"דומני שאנחנו מדברים על דברים דומים, אם כי שונים. בעיני הקניית מושגים הריהי בגדר השכלה; ואילו חינוך הוא בעיני משוה שונה. אסביר את עצמי. כשאני מקנה לאדם השכלה — פירושו של דבר שהוא רוכש, בעזרתי, אוסף של עובדות וכמות של ידע; אולם לידיעות אלה אין עדיין שום משמעות חברתית לגביו. הוא יודע שבן-גוריון הוא ראש הממשלה. אז מה? אז כלום. הוא עדיין נשאר אבוטבול מואדי סאליב, או רוני מרתוב ארלוזורוב, מבלי שהצלחת ליצור קשר בינו לבין הידיעות שהקנית לו. החינוך מתחיל ברגע בו מרגיש האדם לראשונה שהוא שייך לכל העסק הזה; ברגע שבו העובדות מקבלות משמעות אישית לגביו. בואו נראה איך זה קורה. אתם נתתם כאן דוגמאות של הרכב הפלוגות שלכם. יש לכם חבריא מקרית גת, מדגניה, מתל-אביב, מבאר-שבע, יש לכם צברים, עולי רומניה, עולי מרוקו, עולי עיראק. יש לכם חבריא שקוראים את ס. יזהר וחבריא שבקווי יודעים לכתוב את שמם. לכאורה, זהו ערב רב, שמי שנתקל בו בפעם ראשונה, היה מרים את ידיו ביאוש. לכן בא דוד ומציע שנקנה להם מכנה משותף, שניתן להם השכלה מינימלית משותפת. אבל מה אני טוען? לפני שאתחיל ללמד אותם דברים נוספים קיימים כבר כמה יסודות המרכיבים אותם לקבוצה אחת — על-אף כל ההבדלים בין איש לרעהו. בואו אמרו לי, אם אני צודק".

אמר עוזי:

"אנחנו חוזרים כל הזמן לאותו הנושא. לדעתי יש יסוד כזה, והוא רוח היחידה. לולא ריכוזנו ערב רב זה בפלוגה אחת, ואימנו אותו כגוף אחד, וטיפחנו בו רוח יחידה, — לא היו מגיעים בכלל לדבר זה עם זה. לכן רוח היחידה היא היסוד העיקרי המרכיב אותם כקבוצה אחת של לוחמים. ולכן, למרות שהם באים מואדי-סאליב, מדגניה ומתל-אביב, רוח היחידה היא

המחנכת אותם להיות לוחמים טובים; זאת, כפי שכבר אמרתי, נוסף על האימונים והמשמעת.
”ואתה סבור”, שאל גיורא, ”שהם כולם יהיו לוחמים טובים במידה שווה, בכל התנאים?”
”כל עוד רוח היחידה איתנה — אין לי ספק”.

”אבל ראה, רוח היחידה איננה משהו ערטילאי המרחף מעל היחידה כמו איוו הילה. בסך הכל רוח היחידה מורכבת מרוח כל הלוחמים שביחידה, ומהיחסים ההדדיים שביניהם. אם רוחם של כמה לוחמים מתערערת, ותהא הסיבה אשר תהיה, הרי שנבעה סדק ברוח היחידה. השאלה היא — האם קיימים ביחידה אנשים שרוחם עלולה להתערער יותר מהר משל אחרים? הבא בחשבון שהיום אנחנו חיים בתנאי רגיעה; המאמץ הנדרש מהחייל הוא אולי גדול בשטח הפיסי, אבל נדמה לי שהלחץ הנפשי שבו הוא נתון, עדיין רחוק למדי מתנאי הלחץ העשויים להתהוות בזמן מלחמה. ואז — היכן תעמוד אתה עם רוח היחידה שלך? אם תהיה לנו מן מערכת ”קדש” שניה, חמישה ימים וגמרנו, לא יהיו בעיות, בפלוגה של קטלנים מקצועיים. אינני דואג לרוח היחידה במסגרת של צבא מנצח ובמלחמה קצרה. אבל מה אם תהיה לנו נגבה שניה? או עיר עתיקה שניה? האם אין חשש שרוח היחידה שלך, שהייתה כל כך איתנה בזמן רגיעה, בזמן הצלחות, תתחיל לגלות בקיעים מדאיגים? האם אין חשש שכל מיני חבראי יתחילו לרגון ולרטון, מי צריך את כל זה? הבינו אותי, אינני שואל שאלות אלה משום שאני חובב נבואות שחורות. אני שואל אותן רק משום שאינני יודע את התשובה. ומשום שאינני יודע — אני מחפש גורם שיוכל לחזק את הלוחמים שלי ולצמצם את חוסר הודאות, עד כמה שניתן לצמצמו. לכן, אינני מסתפק ברוח היחידה, שעוזי כה מתפעל ממנה, כאילו היתה נתונה משמים. רוח היחידה היא בדינו כחומר ביד היוצר. אנחנו מטפחים אותה על-ידי אימונים, על-ידי משמעת, על-ידי הווי יחידתי. כל זה טוב ויודע. השאלה היא אם בכך מסתיים תפקידנו. האם מיצינו בכך את כל האפשרויות לחשל את קבוצת הלוחמים שהופקדה בידינו?”
”אם שאלת, אתה ודאי גם יודע את התשובה”, גיחך יוסי.

המשיך גיורא:

”מאחר שכולכם כאן ציונים ותיקים, הדבר האחרון שהייתי רוצה לעשות הוא להרצות. בואו נחזור לרגע לנקודת המוצא. אמרנו שיש לנו ערב-רב. אמרנו לא אחת, שבאמצעות רוח היחידה אנחנו שואפים להקנות להם מכנה משותף. וכאן באתי אני והכנסתי את הספק: אמרתי שמכיון שרוח היחידה היא גורם ברי-שינוי, אנחנו חייבים למצוא מעין מכנה משותף שיקנה לנו רוח איתנה יותר. הבה נשמע מהו”.

אמר דוד:

”יש לנו מכנה משותף כזה. כל אחד מהחיילים הוא אורח המדינה. אולם השאלה היא, אם כל החיילים ערים במידה שווה להיותם אורחיה”.

אמר גיורא:

”השאלה במקומה. אבל הוסף לכך עוד נתון. יש לנו בפלוגה חיילים מכל העדות, מכל הישובים, מכל העליות. במלים אחרות, מה אנחנו מוצאים בפלוגה כזאת? את דמותו של הישוב; או, אם תרצה, את דמותה של המולדת. ולכן, רבותי, תרשו לי להעזי ולהגיד לכם: כשהפקידו בידיכם פלוגה של לוחמים, לא נתנו בידיכם אך ורק את בטחון המולדת, אלא הפקידו בידיכם את המולדת עצמה. כל פלוגה כזאת היא המולדת. נכון שבידיכם היא קטנה ומצומצמת וצעירה ועניה באמצעים. אבל מנין לכם שברמה הגבוהה ביותר המצב שונה? בסך הכל, כל רמה צריכה להסתדר עם מה שיש לה, אם לטוב או לרע. משום כך אינני מקבל את הטענה שאין בידיכם אמצעים לפתור את בעיות ואדי סאליב. איש לא הטיל עליכם לפתור את בעיות ואדי סאליב במרחב המדינה; אבל בתוך הפלוגה שלכם, באמצעים שמצויים בידיכם, פתור תפתרו אותן. תפתרו בשליש, תפתרו בשלושה רבעים, ובלבד שתמצאו לפתור. וכאן אנחנו מגיעים לאיך. חינוך איננו נעשה על-ידי אמצעים — חינוך נעשה על-ידי אנשים ובאמצעות היחסים המתפתחים ביניהם. אנשים יש לכם, מכל הסוגים ומכל הטיפוסים. כל מה שנותר לכם הוא — לתנך אותם להיות לוחמים כפי שאנחנו רוצים שיהיו.”

אם נסכם את כל מה שאמרנו עד כה, נדמה לי שנוכל לתאר לעצמנו מהי דמותו של הלוחם שאנחנו רוצים לעצב. אני רואה בדמות זו שני גורמי יסוד. ראשית, הלוחם הוא אורח המולדת. שנית, הוא חבר בצות הקרב. שני גורמים אלה, בעיני משולבים זה בזה. הלוחם, לולא היה אורח המולדת, לא היה מגיע בכלל לשרת כלוחם. הוא איננו שכיר, ולא בצע הכסף הוא המושך אותו לשרת. נאמר כאן, ובצדק, שהוא עלול להגיע אלינו מבלי שיכיר כלל בכך שהוא אורח המולדת. חייו עד כה היו חיי פרט. המסגרת שבה גדל, אולי אף חינכה אותו לראות את המולדת כנטולת משמעות. לכן, בראש ובראשונה, חובה עלינו לחנכו כאורח המולדת. המולדת

חייבת להיות בשבילו משהו ממשי: אנשים, ארץ ומעשים, עם עבר ועם הווה ועם עתיד; משהו ממשי שהוא עצמו שייך לו ומהווה חלק פעיל בתוכו. לכן אין טעם ללמד סתם מולדת. אנחנו יכולים לקחת את אבוטבול מואדי סאליב לסיורים בכל המדינה, ולתת לו מאה הרצאות ציוניות עם פנס-קסם — ולדבר לא יהיה ערך. מדוע? מפני שהוא עצמו עדיין ירגיש מחוץ לכל העסק. לכל היותר יאמר: 'מעניין מאד, אבל מה יש לי מכל זה?' לא חניכנו אותו לאהבת מולדת מכיון שלא עשינו אותו לחלק ממנה."

"היכן, אם כן, ימצא בכל זאת את המולדת וייהפך חלק ממנה?" הפסיקו דוד.

"במסגרת צות-הקרב שבו הוא משרת כחבר. צות הקרב, משום הרכב אנשיו הרבגוני, הנו דמותה של המולדת, הדמות הנכונה יותר מכל אשר פגש עד כה. היותו חבר בצות יקנה לו הכרה שהוא שייך לגוף זה; לא זו בלבד, אלא שהגוף כולו הנו סך-הכל של כלל הפועלים בתוכו; לכן הוא תלוי בצות והצות תלוי בו. הוא ילמד שהצות הוא רבגוני, הן באופי האנשים ובמוצאם, והן בתפקידים ובמקצועות שלהם. הוא ילמד שערכו בצות נקבע לאו דוקא על-ידי מוצאו, אלא על-ידי מעשיו ואיכותו כלוחם, ועל-ידי יחסיו האנושיים עם חבריו בצות. הוא ילמד שבמסגרת הצות הוא שוה-ערך עם יוצא דגניה ויוצא תל-אביב, — בתנאי שימצא ככל אחד מהם, את יכולתו כאדם וכלוחם. הוא ילמד שלמעשיו, כפרט, יש משמעות — אם לטוב ואם לרע — רק במסגרת הצות. הוא יגיע בסופו של דבר לסיסמת המוסקטרים: 'האחד בעד כולם, כולם בעד האחד'. זוהי בשבילו קפיצה גדולה — שכן קריאתהתחלה שלו, אם תזכרו, היה 'האחד נגד כולם, כולם נגד האחד'. בכך שהקנינו לו את רוח הצות — הפכנו אותו ממתמרד, או מתבדל, או לא-אכפתי, לחבר יעיל בקבוצת אנשים. אולם השקעה זו שהשקענו בו יש לה ערך של ממש רק אם הצות שבו משרת האיש כחבר ייהפך לגביו סמל למולדת כולה. מדוע אני אומר סמל? מכיון שתפקידו של סמל הוא להחיות מושג, שנבצר מעם אדם לתפוס אותו בכל היקפו. אין ספק שלמולדת יש סמלים רבים, מהם פשוטים ומהם מסובכים. אולם הצות הוא הסמל האנושי המוחשי והישיר ביותר בשבילו.

לסיכום, אם חניכנו את הלוחם שלנו לראות את עצמו כחבר בצות, צות שהנו חלק מהמולדת, הרי שהפכנו אותו ללוחם איתן יותר; חיוקנו את רוחו לעמוד ביום מבחן, ושלחנו אותו לביתו כאזרח טוב יותר."

עוזי אמר:

"אם הפכנו אותו לאזרח טוב, עשינו בכך שירות למולדת יותר מאשר לעצמנו."

גירא הקפיד:

"עד מתי תהיה עקשן כזה, עוזי? הגיע הזמן שתחדל מההבחנות הללו בינינו לבין

המולדת. השניים זהים לחלוטין. בוא ואוכיח לך. אמנם אחרי ששילחת את הלוחם שלך לביתו בתום שרותו, אין אתה מופקד עליו עוד. אבל החינוך שחינכת אותו — או לא חינכת — את פירותיו הטובים, או את באושי, נאכל כולנו. מחר, אותו לוחם יחזור ויופיע ביחידת מילואים שעליה לא אתה מופקד, אלא חברך. הוא, בשלושים יום, לא יהפוך את הלוחם שלך גם לאזרח טוב וגם לחבר טוב בצות הקרב. ההזדמנות הגדולה היא זו שניתנה בידך, ודמותם של הלוחמים שיופקדו מחר בידי חבריך תיקבע לא במעט על ידך.

ולאחרונה, אולי הגורם החשוב מכל: יש מי שמודד את בטחון המדינה בעצמת כוחותיה — כך וכך חטיבות, כך וכך טנקים, כך וכך מטוסים. עצמה זו חשובה, שכן היא המהווה את המסגרת והאמצעים להתמודדות עם אויב. אולם עצמה זו כשלעצמה איננה התנאי היחיד לבטחון המולדת. בסופו של דבר, בטחון המולדת מושגת על רוח אזרחיה. אם חינכת לוחמים להיות אזרחים טובים — חיזקת את רוח המולדת כולה. כל אויב ישקול בראש וראשונה את רוח האזרחים של המדינה שממולו. אם הרוח רעועה, לא תבהיל אותו עצמת הכוחות — ואם הרוח איתנה, עצמת הכוחות יהיה בה כדי להרתיע. בסופו של דבר, כחיילים טובים, תמיד נעדיף להרתיע את האויב מכל יומה, ונפעל לשם כך בכל הדרכים הפתוחות לפנינו; לשם כך נחנך את הלוחמים שלנו הן ברוח יחידה והן באהבת מולדת.

„הרי אמרת שאין הבדל בין השתיים“, חייך עוזי.

אמר גיורא:

„במצאות עדיין קיים הבדל; אך ביום שבו יעלם, אדע שחינכנו נכונה את הלוחמים שלנו“.

הניידות — כיצד להשיגה חיש-מהר?

- „בין במלחמה גרעינית שלוחת-רסן, ובין בהדיפת תוקפנות בנשק, מסורתי — חייבים עתה הגייסות בשדה להגיב מהר-יותר, לגמוע מרחקים גדולים-יותר, לחפות על אזורים נרחבים-יותר, להתפזר ולהתאגד-מחדש ביתר-מהירות מכפי שעשו זאת אי-פעם.“

★

- „לב-לבה של הבעיה — הניידות. נשק גרעיני העניק לנו קפיצה-נחשנית בעצמת-אש; טילים האריכו לפתע את טוחי הנחתת האש; ההתקדמות בתקשורת היתה מפתיעה בתוצאותיה; — ובכל זאת, טרם הגענו אל ניידות-של-אמת.“

★

- „קצבי-המהירות, והמערכות-הלוגיסטיות, הנהוגים אצלנו כיום מעניקים לנו רק מקצת יותר ניידות מזו שהושגה על ידינו כאשר פרץ סוס-הברזל סופית את המחסום של שבולת-שועל אשר גדר בפנינו כל-זמן שתלויים היינו בסוס בעל ארבע-הרגלים. בדור ההליקופטר והאלקטרוניקה — נדרש יותר מזה.“

מדבריו של גנרל ארתור טרודג', ראש המחקר-הפיתוח בצבא

ארה"ב, בועידת „אגודת-השריון“ האמריקאית.